

 Majuri Martin Ekströmin johtama I Suomalainen Vapaaajoukko saapunut Tallinnaan 30.12.1918, Ekström kuvassa keskellä joukkoonsa päin kääntyneenä. – Kuva Pohjalainen/Eesti Filmariiv.

Sotilas – seikkailija ja liikemies – neljän valtakunnan upseeri

Viron Vapaussota alkoi yli 100 vuotta sitten marraskuussa 1918. Tiedotusvälineet, erityisesti pohjalaislehdet *Ilkka* ja *Pohjalainen* käsittelivät vuodenvaihteessa laajasti Viron vapaussotaan osallistuneen lapualais-syntyisen, sittemmin isokyröläisen Aukusti Tuomisen (1885–1919) elämänvaiheita. Tuominen kuului Viron Vapaussotaan osallistuneeseen I Suomalaiseen Vapaaajoukkoon, joka saapui ensimmäisenä suomalaisena vapaaehtoisjoukkona jäänmurtaja Tarmolla Tallinnaan 30.12.1918. Tuomisen osalta sota jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä hänestä tuli 5.1.1919 ensimmäinen sodassa kaatunut suomalaissotilas. Tiedot Tuomisen viikon mittaisesta sotarekistä on saatu selville vasta äskettäin. Niiden selvittyä Tuomiselle pystytetty hautakivi paljastettiin Kuusalun hautausmaalla 3.1.2019 pidetyssä juhlassa, joka oli osa Viron valtion järjestämää Vapaussodan sotilaiden muistopäivää. Suomesta juhlaan osallistui muun muassa puolustusministeri Jussi Niinistö. Juhlasta lisää *Vapaussoturi*-lehdessä 1/2019.

Tuominen kuului siis 200 miehen vahvuiseen I Suomalaiseen Vapaaajoukkoon, joka muodosti ensimmäi-

sen erän kokonaisuudessaan 3700 vapaaehtoisesta Viron vapaussotaan osallistuneesta suomalaissotilaasta. Tätä Vapaaajoukkoa johti Suomen armeijan majuri Martin Ekström. Ruotsalais-suomalaisen Martin Ekströmin elämänura puolestaan on poikkeuksellisen erikoinen ja mielenkiintoinen. Hän oli ammattisotilas ja seikkailija usean eri maan armeijassa ja liikemies niin Ruotsissa kuin Suomessakin. Hänen toimintansa Suomessa – niin sotilaana kuin liikemiehenä siviilissä – sijoittui erityisesti Vaasaan ja Pohjanmaalle.

Sotakokemusta Lähi-idässä

Martin Eugén Ekström syntyi 7. joulukuuta 1887 Byn (nykyisen Avestan) kunnassa Ruotsissa ja kuoli 28. joulukuuta 1954 Helsingissä. Ekström liittyi nuorena 17-vuotiaana vapaaehtoisena Uplannin Tykistörykmenttiin, jossa hän toimi tykistöaliupseerina vuoteen 1911 asti. Sen jälkeen hänen sotilasuransa käsitti useita palvelusjaksoja eri maissa. Ekström liittyi ensin ruotsalaiseen sotilaskomennuskuntaan, joka lähetettiin Persian santarmistoa. Täällä Ekström toimi upseerikoulun opettajana ja

joukko-osastopalveluksessa 1911–1915. Vuonna 1915 Ekström liittyi Persiassa olleisiin saksalais-turkkilaisiin joukkoihin ja taisteli niiden mukana venäläisiä vastaan vuoteen 1916 asti, jolloin hän palasi Ruotsiin.

Vapaussodat toivat Suomeen

Ekström taisteli vapaaehtoisena Suomen Vapaussodassa kenraali Mannerheimin johtamissa laillisen hallituksen joukoissa heti tammi-kuusta 1918 alkaen. Hän palveli ensin Pietarsaaren tykistökouluissa, sitten 2. Hämeen pataljoonan komentajana ja sodan loppuvaiheessa Vaasan Rykmentin komentajana. Näissä tehtävissä hän osallistui muun muassa Tampereen ja Viipurin valtauksiin. Sodan päättyttyä Ekström jäi majurina Suomeen armeijan palvelukseen ja toimi aluksi Itämeren Jalkaväkirykmentin esikuntapäällikkönä loppuvuoden 1918.

Ekströmin johtama I Suomalainen Vapaaajoukko saapui edellä kuvatulla tavalla vuoden 1918 lopulla Tallinnaan osallistuakseen Viron Vapaussotaan. Ekströmin Pataljoonana sittemmin tunnettu joukko-osasto osallistui hyvällä menestyksellä

muun muassa Rakveren ja Narvan valtauksiin. Taistelumenestys toi Ekströmille Viron armeijan everstin arvon, Viron kunniakansalaisuuden ja Viron korkeimman kunniamerkin, 1. luokan Vapaudenristin. Ekströmin sotatoimet Virossa päättyivät maaliskuussa 1919, jolloin hän palasi pataljoonineen Suomeen.

Suomen ja Viron Vapausotien jälkeen Ekström toimi everstiluutnanttina Suomessa vuoteen 1934 asti. Hän oli Porin Rykmentin pataljoonankomentajana 1919, ruotsinkielisen Vasa Skyddskårsdistriktin sotilasohjaajana 1920–1922 ja päällikkönä 1923–1934. Vuosina 1934–1939 Ekström asui Ruotsissa ja viritteli siellä poliittista toimintaa pienen kansallissosialistisen Nationalsocialistiska Blocket -puolueen puheenjohtajana.

Talvi- ja jatkosota toivat uudelleen Suomeen

Talvisodan puhjettua Ekström palasi Suomeen ruotsalaisten vapaehtoijoukkojen mukana ja oli Svenska Frivilligkårenin 3. Taisteluosaston komentajana Lapissa. Jatkosodan alussa hän komensi Hangon rintamalla Rannikkopataljoonaa 55 sekä osasto Ekströmiä.

Sodan lopulla ja sen jälkeen Ekström toimi liikemiehenä Ruotsissa ja Suomessa. Ekströmin liiketoimintaan Vaasassa kuului muun muassa polkupyörien, autojen ja bensiinin myynti sekä jäteöljyn puhdistuslaitoksen perustaminen. Viimeiset vuotensa Ekström vietti Helsingissä.

Kunniamerkein palkittu upseeri

Värikkään sotilasuransa seurauksena Ekström sai eritasoisia sotilasarvoja kaikista niistä maista, joissa hän oli sotilaana palvelut: hän oli Ruotsin armeijan kersantti, Persian santariston kapteeni, Saksan armeijan luutnantti, Suomen armeijan evers-

☉ Eversti Martin Ekström saapunut Tornioon tammikuussa 1940 ruotsalaisen Svenska Frivilligkårenin 3. Taisteluosaston komentajana.

tiluutnantti ja Viron armeijan eversti.

Ekström sai sotilas- ja siviiliansioistaan myös huomattavan määrän kunniamerkkejä eri maista. Kokoelmaan kuuluu muun muassa Suomen Valkoisen Ruusun komentajamerkki ja useita Vapaudenristin Ritarikunnan kunniamerkkejä (kaksi kappaletta 2. luokan sekä 3. ja 4. luokan Vapaudenristit, 1. ja 2. luokan Vapaudenmitalit), Preussin Rautaristi 2, Viron Vapaudenristit I/1 ja II/3, Persian kultainen ja hopeinen urhoollisuusmitali sekä Turkin rautainen puolikuu. Kunniamerkkejä on kaikkiaan 25 kappaletta.

Martin Ekströmin monien pohjalais- ja Vaasa-yhteyksien johdosta hänen omaisensa ovat lahjoittaneet Ekströmin kunniamerkit Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf:n ylläpitämän Vaasan Sotaveteraanimuseon kokoelmiin, missä ne ovat vitriinissä esillä osana museon kunniamerkkikokoelmaa.

Ekströmin kunniamerkkien erityisluonteesta ja merkityksestä ker-

☉ Martin Ekströmin kunniamerkejä Vaasan Sotaveteraanimuseossa. – Kuvat Ilkka Virtanen.

too muun muassa, se, että Kansallisarkisto halusi merkit lainaksi osaksi juhlavuotensa näyttelyä ”Pro Finlandia, Suomen tie itsenäisyyteen, osa IV: Venäjä ja Baltian maat”. Vaasan Sotaveteraanimuseo on saanut vastaavasti tuohon näyttelyyn liittyvän kiertonäyttelyn erikoisnäyttelykseen kevään 2019 ajaksi. Näyttelyn avasi Kansallisarkiston pääjohtaja, valtionarkistonhoitaja Jussi Nuorteva Tammissunnuntaina 27.1.2019, jolloin vietettiin Vaasan Sotaveteraanimuseon perustamisen 20-vuotisjuhlaa.

ILKKA VIRTANEN

☉ Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf:n puheenjohtaja.

